Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven D

Dolus

Inom juridiken finns en mängd olika lagar som brukar delas in i olika rättsområden, till exempel avtalsrätt, köprätt, fastighetsrätt, familjerätt och skadeståndsrätt. Straffrätten avser gärningar som statsmakten vill förhindra, det vill säga brott och deras påföljder såsom fängelse, böter eller villkorlig dom.

För att kunna döma någon för ett straffrättsligt brott är det viktigt att utreda om personen har begått gärningen *uppsåtligen*. Med uppsåt menas att personen som begått brottet ska ha förstått vad personen gjort och handlat med vilja. Inom juridiken används ibland det latinska begreppet *dolus* som en synonym för uppsåt.

Har personen inte haft uppsåt att utföra den brottsliga gärningen kan personen inte heller bli dömd för ett uppsåtligt brott, till exempel mord. Om det är ett så kallat oaktsamhetsbrott, till exempel vållande till annans död, krävs inte uppsåt utan istället krävs att personen varit *oaktsam*, ett begrepp jag beskrivit i förra krönikan om *culpa*. Se härom www.nywa.nu eller www.bilobostad.se.

Skillnaden mellan ett oaktsamhetsbrott och ett uppsåtligt brott kan förklaras genom följande exempel. Pelle och Olle är på väg hem från krogen en kväll. Pelle blir arg på Olle och knuffar in Olle i en lyktstolpe, varpå Olle skadar sig. I en sådan situation har Pelle haft vilja att skada Olle och kan därför anses ha haft uppsåt med sin handling, varför han skulle kunna bli dömd för misshandel.

Hade Pelle istället haft för avsikt att skoja med sin vän Olle när han knuffade honom mot en snödriva men Olle ramlade in en lyktstolpe och skadade sig, hade Pelle inte haft vilja att skada Olle. I det fallet kan Pelle istället ha gjort sig skyldig till *vållande till kroppsskada*, det vill säga Pelle har varit oaktsam i sitt agerande.

Dispositiv, semidispositiv och indispositiv lag

En annan generell uppdelning av lagarna är om lagen är *indispositiv (tvingande)* eller *dispositiv*. De flesta lagar är indispositiva, alltså tvingande, vilket innebär att lagen måste följas oavsett vad du tycker om dess innehåll. Om du är missnöjd med en lag får du försöka påverka politikerna och rösta i riksdagsvalet.

Det finns också lagar som är *dispositiva*. Det innebär att två parter har frihet att välja att avvika från lagens regler och avtala om att andra regler ska gälla. Köplagen är ett exempel på en dispositiv lag, vilken reglerar vad som gäller när personer eller företag köper eller säljer varor/tjänster med varandra. Köplagen anger till exempel att reklamation av felaktig vara ska ske inom skälig tid. Eftersom köplagen är dispositiv kan parterna istället för skälig tid avtala om att reklamation ska ske inom tre veckor.

En jämförelse kan göras med konsumentköplagen som är en *indispositiv (tvingande) skyddslag* till förmån för konsumenter. Konsumentköplagen gäller när näringsidkare säljer varor till konsumenter, till exempel när en person köper en tröja i en klädaffär. Eftersom lagen är tvingande kan företaget inte tillämpa villkor i ett avtal som är sämre för konsumenten än de som anges i lagen. Konsumentköplagen kan därför ses som ett minimikrav på vad som krävs av ett företag vid försäljning till en konsument. Till följd därav kan inte företag avtala bort konsumentens rätt att få en reklamerad konstaterad felaktig vara åtgärdad eller kompenserad.

Det finns även lagar som kallas *semidispositiva*. Lagen om anställningsskydd (LAS) är exempel på lag som är semidispositiv (halvdispositiv), vilket innebär att vissa regler är tvingande och andra regler kan avtalas bort, till exempel genom kollektivavtal med en arbetstagarorganisation. På så sätt är det möjligt att göra ändringar i reglerna genom avtal, men endast genom specifika förfaranden, och lagen är därför halvdispositiv.

Avslutar med ett klokt citat om lagarna av Cicero (106 f.Kr.-43 f.Kr.): *”Folkets väl skall vara den högsta lagen.”*

Denuntiation

Begreppet *denuntiation* används när en person har blivit underrättad om ett förhållande eller en handling. Det finns inom juridiken vissa tillfällen då det krävs att en fysisk eller juridisk person *underrättas* om ett beslut eller något annat förhållande för att det ska vara giltigt. Till exempel ska underrättelse (denuntiation) ske enligt lagen om skuldebrev.

Ett skuldebrev är en handling som visar till exempel att G har en skuld om 500 000 kr till B. Denuntiation är framförallt relevant vid B:s överlåtelse av fordran enligt skuldebrevet till någon annan, till exempel A.

Har G *inte underrättats* om att den som har en fordran (B) överlåtit den till någon annan (A), blir en betalning som görs till B giltig. Person A kan alltså inte kräva G på pengar eftersom G redan betalat till den tidigare borgenären B. För att G:s betalning ska vara giltig måste den dock ha skett i *god tro*, G får inte ha misstänkt att skuldebrevet överlåtits till annan. Vid en överlåtelse av ett skuldebrev är det därför viktigt att se till att en denuntiation (underrättelse) görs. Person A som är ny innehavare av skuldebrevet bör omgående skriftligen få bekräftat att den som ska betala (G) är underrättad om överlåtelsen så betalningen hamnar hos rätt person.

Slutligen ett gott råd om skulder från författaren Josh Billings (1818-1885): *”Sätt dig inte i skuld om du kan sätta dig någon annanstans.”*

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!
Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Boktips

BYGGNADSVÅRD FÖR LÄGENHETER
Stellan Ridderstrand & Vicki Wenander
Bonnier Fakta

De senaste 20 åren är det som om många av oss har varit i en slags intensiv renoveringscirkus i våra hem. Kök och badrum har varit i centrum för detta där kakel, klinker och rostfria vitvaror jonglerats runt. Men mer och mer har medvetenhet om historiens arkitekturvärde och vårt hållbarhetsfokus gjort att renoveringarna också handlar om bevarande av det gamla.

I denna bok med fokus på lägenheter och deras utformning vill man inspirera till att bevara, vårda och restaurera lägenheter med kunskap kring tidstypisk stil, materialval och färgpalett. Bokens 400 sidor är fyllda med berättande och beskrivande texter kring lägenheternas yttre och inre historia med fokus på fakta och bilder. För mig fylls också bokens sidor också av uppdykande minnen kring platser och lägenheter från min egen historia, och man tänker tillbaka på dessa med nostalgi, ibland med förskräckelse, men ofta med förtjusning. Detaljer som tvättstugans svarta och vita flingfärg, takets stuckaturer, jungfrukammare, bakelitdetaljer och fiskbensparkett är några detaljer man möter och minns. Boken tar också upp lägenheternas historia, från stadens framväxande och förtätning och så småningom folkhemmet och miljonprogrammens framväxt med de sociala skillnader som också påverkar arkitektur, materialval och utformning av lägenheternas in- och utsida. Jag tycker att det finns ett värde i att bevara men också att man ska få känna sig fri i sitt skapande av sitt hem och i att man gör som man vill – nytt, gammalt, vårda, bevara eller bygg nytt. Där kan denna bok läsas med behållning.

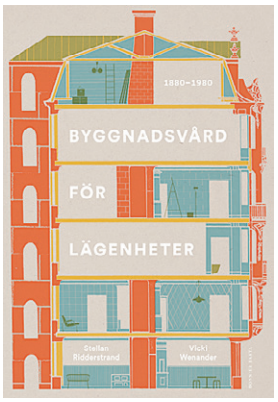

ANNA ÖBERG
Bokrecensent

Frågor och svar om snöröjning

Efter den senaste tidens kraftiga snöfall är det många som har frågor om snöskottning och plogning av vägar. Bil & Bostad har sammanställt information från Umeå kommun, Trafikverket och Boverket.

Vilka vägar snöröjs först?

När det snöar mycket tar det tid att ploga alla gator och gång- och cykelvägar. Prioriterade gång- och cykelvägar och gator röjs i första hand. Efter prioriterade stråk plogas övriga gator och gång- och cykelvägar. Sedan plogas busshållplatser, övergångsställen och därefter genomförs åtgärder för trafiksäkerhet, till exempel siktröjning i korsningar.

Det prioriterade vägnätet omfattar till exempel buss- och huvudgator, centrum samt de östra och västra stadsdelarna. Snödagboken på kommunens webbplats, www.umea.se/vinter, ger dig information om prioriterade stråk.

Umeå kommun

Vem är ansvarig för vilka gator?

Umeå kommun, Gator och parker, ansvarar för och sköter kommunala gator och gång- och cykelvägar i Umeå kommun i Umeå, Holmsund/Obbola, Sävar, Täfteå och Hörnefors.

Trafikverket ansvarar för vinterväghållningen av de statliga vägarna.

Väghållaren för enskilda vägar ansvarar själva för vinterväghållningen.

Umeå kommun & Trafikverket

Vilket är fastighetsägarens ansvar för snö vid tomten?

Du som är fastighetsägare ska se till att gångbanan vid ditt hus är säker och halkfri. Som fastighetsägare ansvarar du för gångbanor och trottoarer fram till dess att kommunen börjar använda dem som snöupplag. Då övergår ansvaret till kommunen.

De trottoarer som kommunen snöröjer eller halkbekämpar är kommunens ansvar.

Umeå kommun

Vem ansvarar för snö på tak och olyckor vid snö och is?

Rent generellt gäller att det som är innanför den egna tomtgränsen ansvarar man alltid själv för. Det är fastighetsägarens ansvar att se till att snö och is skottas ner från taket om det behövs.

Boverket

Vad ska bilister tänka på?

Några tips till dig som trafikant på vinterväg är att hålla avståndet, att anpassa hastigheten efter väglaget och aldrig köra fortare än gällande hastighetsgräns. Kör du ifatt plogbilar som tandemplogar, vänta helst med att köra om.

Trafikverket